

LANDELIJKE UPDATE HARM REDUCTION EN CORONA (3 april 2020)

Stichting Mainline, MDHG en Trimbos-instituut

Gebruiksruimtes

- Verschillende locaties geven aan dat personeel dat onder de risicogroepen valt, thuis blijft tot de noodzaak hiertoe vervalt.
- Alle locaties hebben maatregelen genomen om het aantal bezoekers terug te dringen. Het overgrote merendeel is alleen nog open voor mensen die dak- of thuisloos zijn. Hierdoor zijn zeker drie locaties momenteel gesloten.
- Daarnaast hanteren gebruiksruimtes verschillende regels over aantallen (variërend van 2-4 personen maximaal in het gebouw), frequentie (variërend van 1 keer tot geen maximum per dag) en duur van bezoek (variërend van 20 minuten tot geen maximum).
- Er lijkt over het algemeen begrip van de bezoekers voor de getroffen maatregelen.
- Op meerdere locaties onderhouden de medewerkers telefonisch contact met de bezoekers die nu niet welkom zijn.
- Handen wassen of gebruik desinfecterende handengel bij binnenkomst op locatie gaat over het algemeen goed en is vaak verplicht.
- Afstand houden wordt gestimuleerd door onder andere duidelijke communicatie (mondeling en schriftelijk); markering met tape binnen en/of buiten om 1,5 meter afstand aan te geven, en iedereen een eigen tafel.
- De visie op de noodzaak voor beschermende materialen verschilt per locatie. Meeste werken niet met mondkapjes; sommige gebruiksruimtes noemen een tekort aan handengel of mondkapjes. Sommige locaties hebben een medische dienst of coronaspreekuur op locatie.
- Een andere locatie geeft aan dat ze voor alle klachten doorverwijzen naar de GGD. Eén locatie heeft een hele proactieve verpleegkundige die echt mensen zelf opzoekt. Op één locatie bestaat het vermoeden dat mensen minder snel last hebben van koorts door methadon en heroïne, daar let de verslavingsarts extra op.
- Ook wordt op sommige plekken dealen in de gebruikruimte getolereerd zodat men niet continue de straat op hoeft. Door dit soort initiatieven kan een grote groep gebruikende daklozen de coronamaatregelen juist naleven.

Methadonverstrekking

- De verstrekking van methadon gaat door, maar de frequentie van verstrekking wordt per cliënt aangepast (verlaagd), de medicatie wordt voor zoveel mogelijk dagen als wenselijk per keer uitgegeven.
- Ook wordt er gekeken naar spreiding van cliënten over de week en over de ochtend. Een instelling meldt, dat de openingstijden van zowel methadon- als heroïneverstrekking zijn verruimd, om er zodoende voor te zorgen dat aan niet meer dan 3 mensen tegelijk de medicatie verstrekt wordt.

- Een andere instelling meldt dat de methadonverstrekking zoveel mogelijk aan huis wordt verstrekt (voor de deur neerzetten en wachten tot cliënt opendoet) en dat fysiek contact vermeden wordt.
- Ten minste één verstrekker onderhoudt contact met cliënten via beeldbellen/ Skype. Bij verkoudheidsklachten en/of koorts wordt de cliënt geïnstrueerd niet naar de locatie te komen en wordt de medicatie thuis afgeleverd met de nodige hygiënemaatregelen. Urinecontroles vinden niet meer plaats of niet meer onder toezicht.
- Over het algemeen houden cliënten zich aan de ingevoerde maatregelen.
- De meeste ambulante begeleiders hebben nu hoofdzakelijk telefonisch contact met mensen. Hierdoor is de begeleiding en het contact in veel gevallen enorm afgenomen.
- Meer mensen krijgen nu via de apotheek hun methadon. Deze mensen worden wel af en toe gezien door de verslavingsarts.
- Afhankelijk van de situatie (en de locatie) krijgen mensen nu voor meer dagen dan gebruikelijk methadon mee. Enkele methadonposten bezorgen nu alles aan huis, en andere locaties bezorgen alleen aan de cliënten voor zover dat noodzakelijk is of wanneer iemand ziek is.
- Een medicatiepoli belt nu vaker met mensen, en merkt dat dit enorm gewaardeerd wordt, ook door de personen van wie ze het niet verwacht hadden.
- Veldwerkers zijn nog actief op straat. In één stad loopt het bemoeizorgteam samen met de politie op straat om mensen op straat waarover zorgen zijn ondersteuning te bieden. In een andere stad komen signalen dat stadswachten mensen wegjagen uit parkeergarages.
- Op één medicatiepoli hebben ze buiten een nummertjesapparaat staan en mag er 1 cliënt per keer naar binnen. Medicatie wordt afgegeven in cupjes, en mensen vragen daar zelf ook naar.
- Voor ambulante medicatieverstrekking heeft het personeel twee elektrische fietsen gekregen, wat erg wordt gewaardeerd.
- Het is wel een uitdaging om allemaal op één lijn te blijven. Zo is thuis verzorgen bijvoorbeeld het veiligst en adviseert huisarts bij longaandoeningen om thuis te blijven, maar vervolgens kan niet de nodige hulp aan huis geboden worden.
- Eén bemoeizorgteam heeft afgelopen twee weken geen nieuwe cliënten aangenomen, maar ze zijn aan het kijken of ze toch intakes kunnen doen zonder lichamelijk onderzoek en ook of ze methadon aan onverzekerde (Oost-Europeanen) personen kunnen verstrekken.

Heroïneverstrekking

- De genomen maatregelen zijn grotendeels vergelijkbaar met de maatregelen genomen bij de methadonverstrekking.
- Behandelunits gaan terug in het aantal verstrekkingen per dag per cliënt, zodat men veilig kan roken en daarmee het aantal mensen dat op hetzelfde moment in de ruimte is, beperkt. Waar mogelijk worden meer ruimtes geopend om zodoende de concentratie van cliënten te verminderen. Soms ook worden cliënten in blokken van 3 personen toegelaten.
- De afname in verstrekkingen van heroïne per dag wordt gecompenseerd met extra methadon. Cliënten worden dus wel dagelijks gezien.
- In het algemeen wordt er naar gestreefd om de units zo lang mogelijk open te houden, maar hierover verschillen de meningen tussen de verschillende units.

- Er is discussie over een aantal aspecten: het al dan niet staken van de behandeling, onder meer in geval van lockdown en de gevolgen voor de cliënt; de risico's voor en van cliënten met COPD; het signaal dat cliënten straatheroïne hamsteren; de vraag of cliënten überhaupt wel kunnen leven met methadon alleen en de gevolgen daarvan; het signaal van huisartsen die nieuwe patiënten zien die bij de verslavingszorg niet bekend zijn en die moeten worden ingesteld op methadon of buprenorfine omdat vanwege de lockdown in Duitsland en België er schaarste aan heroïne dreigt of al is;
- Er is redelijke consensus over de opvatting dat openingstijden zoveel mogelijk beperkt moeten worden (1 keer per dag, methadon aan huis ter compensatie).

Sputomruil

- Op veel plekken gaat spuitomruil door, desgewenst wordt aan huis geleverd.
- Op 1 locatie is bijna een tekort aan spuiten omdat het de eerste twee weken van de corona maatregelen nog niet is gelukt om nieuwe spuiten te bestellen via de GGD.
- Eén locatie distribueert parafernalia middels huisbezoeken.

Laagdrempelige voorzieningen

- Inloopcentra stellen extra criteria voor toelating, zoals alleen toegankelijk voor mensen die 's-nachts geen onderdak hebben, of alleen bij een directe of acute hulp- of ondersteuningsvraag.
- Ook is het aantal mensen dat tegelijk binnen mag zijn, beperkt. Eén instelling meldt dat de dagcentra open zijn voor cliënten zonder eigen woning: de andere cliënten wordt gevraagd zoveel mogelijk thuis te blijven; bezoekers worden zoveel mogelijk gespreid in de ruimte; en er worden maaltijdzakjes gemaakt voor cliënten die voor eten van ons afhankelijk zijn.
- Eén instelling heeft de bezoekers van de inloop (niet de gebruikruimte) opgesplitst, zodat maar de helft tegelijk binnen kan zijn. Bij binnenkomst moeten bezoekers direct handen wassen en iedereen krijgt vitamine C en fruit. Nadat de eerste helft is vertrokken wordt alles grondig gereinigd voordat de tweede groep naar binnen wordt gelaten.
- Een andere organisatie heeft haar inloophuis gesloten, wellicht meer locaties.
- Ook zijn veel dagbestedingsprojecten gestopt, terwijl veel cliënten met een GGZ achtergrond hier een vast dagritme aan koppelen.
- Straatadvocaten Rotterdam pleit ervoor dat dagbestedingsbegeleiders in ieder geval telefonisch proberen contact te houden met hun cliënten, om te voorkomen dat zij in een gat vallen.
- De meeste onrust ontstaat bij de mensen voor wie de dagbesteding is komen te vervallen. De dag-routine, structuur en waardering ontbreekt. Het wegvallen van dagbesteding en de daarbij horende dagdeelvergoeding is voor mensen met een verslaving een extra probleem, omdat zij vaak hun gebruik hiermee onderhouden. Dat is des te belangrijker omdat er nu op straat niet veel te verdienen valt.
- Meerdere dagbestedingslocaties hebben zodoende besloten om de vergoeding door te betalen. Mensen in re-integratie traject krijgen doorbetaald. Sommige personen hebben nu geen dagbestedingsvergoeding, maar ook bedelen en hosselen is nu nog nauwelijks mogelijk. Bij één locatie hebben veel bewoners hun dagbestedingscompensatie in één keer uitgegeven en doordat ze geen geld en geen activiteiten hebben (en zich verloren voelen) zijn ze naar zeggen meer aan het stelen; twee vrouwelijke bewoners zijn weer vaker dan voorheen aan het prostitueren.

- Eén locatie biedt daklozen een sluitend aanbod. 's Nachts kunnen ze terecht in de nachtopvang en overdag is de dagbesteding nog intact.
- In verschillende steden worden maaltijden rondgebracht en, indien nodig, ook gebruiksparaferalia.
- Inloophuizen hebben aangescherpte regels met strenger deurbedeid. Ook dienstverlening is aangepast, bijvoorbeeld niet meer open voor mensen met een woning en maatschappelijk werk alleen nog telefonisch bereikbaar.
- Bij MDHG kunnen mensen alleen nog voor individueel consult langskomen.
- Verder wordt in één stad geconstateerd dat de inloopvoorzieningen deze capaciteit niet aan kunnen. Mensen staan in rijen voor de deur en mogen slecht een beperkte tijd naar binnen. De exacte regels verschillen per inloophuis.

Opvang locaties (maatschappelijke opvang, nachtopvang, 24uurs, noodopvang)

- In meerdere steden worden extra locaties aangewezen en beschikbaar gesteld voor tijdelijke noodopvang, onder andere voor daklozen die geïsoleerd moeten worden omdat ze mogelijk besmet zijn, en daardoor niet terecht kunnen in bestaande voorzieningen voor daklozen.
- Om het aantal op straat verblijvende personen te beperken, wordt in tenminste één stad alle nachtopvang voor daklozen versneld omgebouwd naar 24-uursopvang.
- Veel gemeenten hebben in rap tempo extra nachtopvanglocaties geopend of de opvang aangepast om het geschikt te maken voor de huidige situatie. Voorbeelden hiervan:
 - een sporthal met 50 bedden allemaal op 2 meter afstand van elkaar;
 - 45 individuele opvangplekken en geen slaapzaal meer;
 - mensen in individuele containers met sanitair, geplaatst op de parkeerplaats, met 25 chemische toiletten laten bezorgen, zodat voor iedereen een aparte plek mogelijk is.
- Op veel locaties moeten bewoners met klachten zich zelf-isoleren. Voor sommige bewoners of hun vrienden is dergelijke zelfisolatie veel gevraagd. En op sommige locaties is dit niet mogelijk, bijvoorbeeld omdat ze geen ruimte hebben met eigen sanitair.
- Twee locaties zeggen problemen te ervaren met bewoners die niet in quarantaine blijven. Eén locatie had de mogelijkheid om die persoon over te plaatsen naar een locatie waar verplichte quarantaine mogelijk is; enkele steden hebben deze mogelijkheid. Veel gemeenten hebben inmiddels voldoende nood/quarantaine locaties opgezet.
- Vaak is er verplicht handen wassen/ desinfecteren en een markering van 1.5 meter afstand op de vloer. De beschikbaarheid van desinfecterende zeep of gel en zeppompjes heeft de aandacht, maar hygiëne laat soms nog te wensen over, zo horen we van één maatschappelijke opvang bewoner dat er geen beleid is op handen wassen bij binnenkomst van de woonvoorziening.
- Communicatie verloopt vaak via posters met tekst en pictogrammen en mondeling. Er is behoefte aan persoonlijk informeren. Mensen lezen de brief en posters niet. Personeel is fysiek echter minder betrokken vanwege eigen veiligheid.
- Diverse locaties staan nu (oogluikend) huisdealers toe of overwegen dit te doen. Op één locatie komen de dealers juist helemaal niet meer binnen, waardoor het verschoven is naar de straat met incidentele confrontatie met politie tot gevolg.
- Op verschillende plekken is 1,5 meter afstand houden echt niet mogelijk. Dit soms ondanks reduceren aantal slapers en inzet van andere ruimtes (bijv. de alcoholruimte) als slaapplek.

- Mensen zouden meer verspreid moeten worden over nieuwe locaties, maar dit heeft de gemeente (nog) niet overal geregeld.
- Er zijn verschillen in beleid per locatie of mensen of overdag gestimuleerd worden om naar buiten te gaan of juist binnen te blijven. Bij twee opvanglocaties hebben ze de regel om minder en milder te sanctioneren. “Die bij ons zijn, die blijven.” Als mensen agressief zijn dan 1 uur naar buiten en later weer terug. Dit in tegenstelling tot een andere opvanglocatie waar ook veel onrust heerste en in de eerste week van de maatregelen na meerdere escalaties een aantal personen werd uitgeschreven.
- Bij één instelling voelen mensen zich opgejaagd en (nét) niet welkom. Zij moeten vanaf moment van wakker worden, de holt op omdat het ontbreekt aan 24 uren opvang.

Dagbesteding/ Straatkrant

- De verkopers van Straatnieuws en de Amsterdamse Straatkrant worden hard geraakt door de coronacrisis. Het aantal kopers is minimaal.
- Er is voor het eerst ook een krant in PDF-vorm die wordt aangeboden via de websites van de kranten. De digitale versie kost net als de papieren krant €2,50. Op deze manier, en met donatie-acties, hopen beide straatkranten de gigantische klap enigszins op te kunnen vangen en in de toekomst door te kunnen gaan. In Utrecht is de fysieke krant nu niet uitgekomen.
- Verkopers werken met contant geld, wat nu helemaal een probleem is. De organisatoren hopen op donaties om verkopers tegemoet te kunnen komen.
- Er zijn mensen, ook gebruikers, afhankelijk van deze verkopen. Vooralsnog is er niets bekend over een vorm van compensatie van deze doelgroep.

Penitentiaire inrichtingen (PI)

- Alle penitentiaire inrichting zijn vanwege corona ‘op slot’. In sommige PI zijn tablets aangeschaft om mensen toch nog contact te laten hebben met familie en vrienden, maar dat is niet overal zo.
- Humanitas heeft in Zaanstad posters opgehangen met hun telefoonnummer, zodat iedereen die behoefte heeft aan contact met de buitenwereld naar hen kan bellen. Het voordeel daar is dat iedereen een telefoon op cel heeft.
- In sommige inrichtingen hebben gedetineerden begrip voor de situatie, omdat de houding van de directie oplossingsgericht is, voor zover mogelijk. Een tip zou zijn om een goed rooster te maken voor het tabletgebruik.
- In één inrichting wordt iedereen met Corona-gerelateerde klachten in isolatiecellen geplaatst.
- De aanpak van de PI’s maakt een groot verschil voor de sfeer. Op de lange termijn kunnen spanningen en frustraties van te veel ‘op elkaar gepakte’ gedetineerden tot problemen leiden, zoals ook in het buitenland is gebeurd.